

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

<http://www.mysl24.pl/gospodarka/216-przyczyny-i-skutki-kryzysu-gospodarczego.html> Pozyskano (24.10.2013).

<http://www.nbportal.pl/plcommonPagesEconomicsEntryDetails?entryId=12&pageId=608> Pozyskano (24.10.2013).

DETENTION OF A PERSON TO SOBER UP BY THE POLICE ZATRZYMANIE OSOBY DO WYTRZEŻWIENIA PRZEZ POLICJĘ

dr Ireneusz Kobus

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

i.kobus@wspol.edu.pl

ABSTRACTS

In a democratic state of law - formulated in accordance with the constitution the principle of legality - public authorities, which include the police, can act only on the basis and within the limits of the law. Article about stopping people to sober up by the police - discusses the issue of a Police powers which it may apply to persons under the influence of alcohol. In the beginning were presented the task of the Police to ensure the safety of persons in a state of intoxication that his behavior offensively in a public place or a workplace, are in circumstances that threaten their lives or health or endangers the life or health of other persons. Then are discussed the conditions which entitle the police to bring the intoxicated person to a place of residence or to a sobering-up center or police detention. It was also on the admissibility and merits of the use of direct coercion in connection with the intervention of the Police to intoxicated persons. In the final part are presented the results of the empirical use of detention to sober up by the police for reasons used to justify it.

W demokratycznym państwie prawa – zgodnie ze sformułowaną w ustawie zasadniczej zasadą legalizmu – organy władzy publicznej, do których należy również Policja, mogą działać wyłącznie na podstawie prawa i w jego granicach. Artykuł o zatrzymywaniu osób do wytrzeźwienia przez Policję omawia problematykę jednego z uprawnień Policji, które może ona stosować wobec osób pod wpływem alkoholu. Na początku zostały przedstawione zadania Policji w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa osobom znajdującym się w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób. Następnie zostały omówione przesłanki, które uprawniają Policję do doprowadzenia osoby

nietrzeźwej do miejsca zamieszkania albo izby wytrzeźwień lub policyjnej izby zatrzymań. Wskazano także na dopuszczalność i zasadność stosowania przymusu bezpośredniego w związku z interwencjami Policji wobec osób nietrzeźwych. W części końcowej zostały zaprezentowane wyniki badań empirycznych stosowania zatrzymania do wytrzeźwienia przez Policję pod kątem wykorzystywanych przesłanek, które je uzasadniają.

KEY WORDS:

detention, take, alcoholism, police, sobering

zatrzymanie, doprowadzenie, alkoholizm, policja, wytrzeźwienie

ZADANIA POLICJI

Jak wynika z art. 1. Ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (DzU 2011 r. nr 287, poz. 1687., ze zm.) – Policja jest umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu – przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego (Zob. Mirska 2009, s. 208–227). Podstawowy katalog jej zadań zamieszczony w tym artykule rozwijają inne przepisy, m.in. § 2. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (DzU nr 20, poz. 192., ze zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem” – wydanego na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 42. ust. 6. Ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (DzU 2012 r. poz. 1356., ze zm.), zwanej dalej „ustawą”.

W art. 40. § 1. tej ustawy ustanowiono szczególny środek przymusu o charakterze zabezpieczającym, będący w istocie faktycznym zatrzymaniem osoby (Cora 2008, s. 111., Radecki 1985, s. 17.), w którym dopuszczono możliwość prewencyjnego (Zob. Gronowska 1995, s. 119.) jej zatrzymania w celu wytrzeźwienia. Uwzględniając wspomniany § 2. rozporządzenia – może je realizować m.in. Policja. Przesłanki tego zatrzymania do wytrzeźwienia w wymienionym artykule zostały określone w sposób następujący: „Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do

izby wytrzeźwień, zakładu opieki zdrowotnej lub innej właściwej placówki utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu.”

PRZESŁANKI DOPROWADZENIA

Jak wynika z tej regulacji – uprawnia ona Policję do dokonania wobec osoby znajdującej się w stanie nietrzeźwości następujących czynności: 1) doprowadzenia osoby i umieszczenia jej w celu wytrzeźwienia w izbie wytrzeźwień, zakładzie opieki zdrowotnej lub innej właściwej placówce (np. w razie braku izby wytrzeźwień – jednostce Policji (w przypadku żołnierza – przekazania Żandarmerii Wojskowej), 2) zatrzymania w celu umożliwienia realizacji powyższego doprowadzenia, 3) doprowadzenia do miejsca zamieszkania lub pobytu (Kobus, Dziugiel 2006, s. 193–194).

Interwencje Policji niekiedy znajdują również swój finał przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, który np. w sprawie Litwa przeciwko Polsce zajął stanowisko, że doprowadzenie osoby nietrzeźwej do miejsca zamieszkania lub pobytu – jako wyraz braku arbitralności organów państwa w stosowaniu zatrzymania – powinno być regułą postępowania („Biuletyn” 2001, s. 139., Gronowska 2005, s. 169–176., Cora 2008, s. 138.). Priorytet doprowadzenia osoby nietrzeźwej do miejsca zamieszkania lub pobytu znajduje także odzwierciedlenie w § 2. ust. 3. pkt 7. rozporządzenia, które nakazuje zamieścić w protokole sporządzanym z tej czynności wzmiankę o okolicznościach uniemożliwiających doprowadzenie osoby do miejsca zamieszkania lub pobytu. Z powyższego wynika, że umieszczenie osoby w policyjnej izbie zatrzymań powinno nastąpić dopiero wówczas, gdy nie jest możliwe lub zasadne doprowadzenie jej do miejsca zamieszkania lub pobytu – oczywiście przy założeniu, że w miejscowej izbie wytrzeźwień (o ile takowa działa) brak wolnych miejsc (K. Baran 1986, s. 34., Zagórski 1999, s. C3 i C4).

PRZYMUS BEZPOŚREDNI

Doprowadzenie osoby do policyjnej izby zatrzymań lub izby wytrzeźwień może się niekiedy łączyć z faktycznym zastosowaniem wobec niej przymusu bezpośredniego. Wówczas takie doprowadzenie osoby z zastosowaniem przymusu jest w zasadzie faktycznym pozbawieniem jej wolności w zakresie przemieszczania się, a więc faktycznym zatrzymaniem, i tak należy je postrzegać (Urbanik 1988, s. 4.). Jednakże w praktyce w trakcie

interwencji wobec nietrzeźwego mogą pojawić się trudności z dokonaniem jednoznacznej oceny, czy podjęte wobec niego działania funkcjonariuszy są jeszcze pomocą, czy już przymusem. Rozsądne wydaje się zajęcie stanowiska, że o fakcie stosowania przymusu bezpośredniego można mówić w tej sytuacji dopiero wówczas, gdy doprowadzenie odbywa się wbrew uzewnętrznionej woli nietrzeźwego, mającego świadomość tego, co się dzieje, a więc dokąd i w jakim celu jest doprowadzany. Czynność doprowadzenia nietrzeźwego do miejsca zamieszkania lub pobytu nie może się łączyć z zastosowaniem przymusu, a więc odbyć się w formie zatrzymania, gdyż nie ma przypadku zatrzymania osoby (tj. faktycznego pozbawienia jej wolności) w celu przymusowego umieszczenia jej w miejscu zamieszkania lub pobytu. Przedstawione stanowisko uzasadnia także art. 40. ust. 3a ustawy, który dopuszcza złożenie zażalenia na zatrzymanie – jednakże tylko w związku z doprowadzaniem osoby do izby wytrzeźwień, jednostki Policji, zakładu opieki zdrowotnej lub innej właściwej placówki. Jeżeli w trakcie interwencji nietrzeźwy, który miałby być doprowadzony, protestuje, albo w inny sposób wyraźnie daje do zrozumienia, że nie chce być doprowadzony do miejsca zamieszkania lub pobytu, to od dokonania tej czynności powinno się odstąpić i doprowadzić go w celu wytrzeźwienia do izby wytrzeźwień (odpowiedniej placówki), a w razie jej braku – do jednostki Policji. Być może wówczas uda się zrealizować omawiane doprowadzenie bez potrzeby stosowania przymusu, a gdy nie będzie to możliwe – to z zastosowaniem przymusu w formie zatrzymania. Tak więc, faktyczne zatrzymanie nietrzeźwego w przypadkach określonych w art. 40. u.w.t. powinno mieć miejsce jedynie wówczas, gdy jest ono niezbędne, tj. gdy doprowadzenie (bez stosowania przymusu) nie wystarcza (Kobus, Dziugiel 2006, s. 194–195).

OGRANICZENIA

Omawiane doprowadzenie (zatrzymanie) ma charakter samoistny, tj. nie łączy się z przesłankami zatrzymania osoby, które są dopuszczone do stosowania na podstawie innych ustaw, np. które zawarto: w kodeksie postępowania karnego (DzU 1997 r. nr 89, poz. 555., ze zm.), w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. 2013 r. nr 133, poz. 395. i 765.) lub w Ustawie o Policji, chociaż jego przesłanki pokrywają się z przesłankami zatrzymania prewencyjnego dokonywanego na podstawie art. 15. ust. 1., pkt 3. Ustawy o Policji (Blok 2004, s. 118–122. Skwarczyński 2004, s. 5–12, Paprzycki 1995, s. 14.). Jeżeli w konkretnej sytuacji

faktycznej osoba może być zatrzymana na podstawie kilku przepisów, organ uprawniony do pozbawienia jej wolności może dowolnie wybrać podstawę prawną zatrzymania – jednakże musi się liczyć z konsekwencjami tego wyboru, gdyż implikuje on określone następstwa, które dotyczą przede wszystkim czasu jej zwolnienia. W przypadku zatrzymania osoby tylko do wytrzeźwienia obligatoryjnie powinna ona zostać zwolniona po wytrzeźwieniu, a najpóźniej z upływem 24 godzin. Bezpośrednio potem taka osoba może być dalej zatrzymana na podstawie innych przepisów (niż art. 40. ust. 1. ustawy) – oczywiście, o ile wystąpią wskazane w nich przesłanki zatrzymania. Maksymalny dopuszczalny czas tego kolejnego zatrzymania ulegnie wówczas skróceniu o faktyczny czas stosowania zatrzymania do wytrzeźwienia (art. 41. ust. 3. Konstytucji). Natomiast jeżeli osoba nietrzeźwa zostanie zatrzymana na podstawie innych przepisów, np. art. 244. § 1. kodeksu postępowania karnego, to powinna być zwolniona, m.in. z ustaniem przyczyn (procesowych) zatrzymania, a gdy jest jeszcze nietrzeźwa – może być wówczas doprowadzona do wytrzeźwienia – na zasadach określonych w art. 40. ust. 1. ustawy, oczywiście o ile zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie. Należy podkreślić, że takie zatrzymanie (do wytrzeźwienia) może nastąpić wyjątkowo, a to dlatego, że ustawodawca określił maksymalny jego czas na – 24 godziny, opierając się na słusznym założeniu, że każdy po upływie tego okresu powinien już wytrzeźwieć – przynajmniej w takim zakresie, iż dalsze jego przetrzymywanie w celu wytrzeźwienia jest zbędne (Zob. Ziółkowski 1976, s. 729.). Tak więc takie doprowadzenie może nastąpić jedynie w ciągu 24 godzin od zatrzymania procesowego (Kobus, Dziugiel 2006, s. 195.).

W świetle powyższego występująca w przeszłości (Swół 1996, s. 17.) i spotykana jeszcze praktyka polegająca na doprowadzaniu zatrzymanych do izb wytrzeźwień z tzw. zastrzeżeniem przekazania Policji po ich wytrzeźwieniu wydaje się wątpliwa co do jej prawidłowości (Na temat stosowania się pracowników izb wytrzeźwień do poleceń Policji w zakresie zwolnienia osoby zatrzymanej w izbie – zob. np. Radecki 1985, s. 19.). Jeżeli osoba została zatrzymana jedynie do wytrzeźwienia i wytrzeźwiała, powinna być zwolniona, a gdy została zatrzymana z innych powodów, np. procesowych, pomimo jej nietrzeźwości, nie powinna być doprowadzona do izby wytrzeźwień (Na temat nadużyć w zakresie maksymalnego czasu zatrzymania osoby do wytrzeźwienia i z powodów procesowych – zob. np. Bulenda, Hołda, Rzepliński 1992, s. 111.). Stan nietrzeźwości (wyłącznie) nie stanowi jeszcze wystarczającej przesłanki do osadzenia osoby w izbie

wytrzeźwień, a trudno byłoby uzasadnić istnienie innych dodatkowych przesłanek określonych w art. 40. Ustawy w sytuacji, gdy osoba już jest zatrzymana przez Policję. Osoba taka powinna pozostawać w „fizycznym władztwie” organu zatrzymującego, który „wykonuje” zatrzymanie – co najmniej przez uniemożliwienie jej oddalenia się z miejsca przez niego wskazanego. Miejszem tym z reguły jest teren jednostki Policji, ale może nim być również to, w którym zachodzi potrzeba wykonania jakiegokolwiek czynności z osobą, niekoniecznie procesowej, np. udzielenia jej pomocy medycznej lub hospitalizacji. W takiej sytuacji z zatrzymanym powinien zawsze przebywać policjant, który go dozoruje. Brak jakichkolwiek przepisów dopuszczających możliwość przekazania takiej osoby na czas wytrzeźwienia do izby wytrzeźwień powoduje, że przekazanie takie jest niedopuszczalne (Kobus, Dziugiel 2006, s. 195–196).

PRAKTYKA

W okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2009 r. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie w ramach realizacji zadania badawczego na temat: „Zatrzymanie osoby przez Policję – analiza zasadności, legalności, prawidłowości jego wykonania” (Kod zadania: ZP-1/2007/IK) przeprowadzono badania w pięciu terenowych jednostkach Policji w zakresie praktyki zatrzymywania osób m.in. do wytrzeźwienia. Badaniami objęto maksymalnie długi okres, wynoszący 11 następujących po sobie miesięcy, tj.: 1) od 1 stycznia do 30 listopada 2008 r. w KRP Warszawa IV, w KMP Sopot i w KPP Maków Mazowiecki; 2) od 1 czerwca 2008 r. do 30 kwietnia 2009 r. w KPP Chojnice i w KPP Tuchola. W efekcie ustalono, że łącznie w badanym okresie wystąpiło 1455 zatrzymań (tylko) do wytrzeźwienia. Zestawienia liczbowe przyczyn zatrzymań odnotowanych w sporządzonych na tę okoliczność protokołach zostały zawarte w załączonej tabeli¹. Jak wynika z danych w niej przedstawionych najczęstszą przyczyną tych zatrzymań jest zagrożenie domownikom (495 przypadków) i powodowanie zagrożenia dla nietrzeźwego poprzez leżenie w różnych niebezpiecznych miejscach. Najrzadziej natomiast stosuje się zatrzymania z powodu zgorszenia w zakładzie pracy (tylko sześć przypadków).

L.p.	Tabela – Przesłanki zatrzymania do wytrzeźwienia	Liczba zatrzymań
1.	Zagrożenie dla siebie poprzez leżenie w domu lub na drodze, lub w innym miejscu	269
KRP Warszawa IV – 32, KPP Maków Maz. – 22, KMP Sopot – 76, KPP Chojnice – 129, KPP Tuchola – 10		
2.	Zagrożenie dla siebie poprzez atak na własne życie, zdrowie lub mienie	213
KRP Warszawa IV – 108, KPP Maków – 17, KMP Sopot – 59, KPP Chojnice – 14, KPP Tuchola – 15		
3.	Zagrożenie dla domowników poprzez atak na ich życie, zdrowie lub mienie	495
KRP Warszawa IV – 42, KPP Maków – 146, KMP Sopot – 49, KPP Chojnice – 193, KPP Tuchola – 65		
4.	Zagrożenie dla innych osób, atak na ich życie, zdrowie lub mienie	104
KRP Warszawa IV – 49, KPP Maków Maz. – 2, KMP Sopot – 15, KPP Chojnice – 34, KPP Tuchola – 4		
5.	Zgorszenie w miejscu publicznym	76
KRP Warszawa IV – 15, KPP Maków Maz. – 6, KMP Sopot – 30, KPP Chojnice – 18, KPP Tuchola – 7		
6.	Zgorszenie w zakładzie pracy	6
KRP Warszawa IV – 0, KPP Maków Maz. – 0, KMP Sopot – 0, KPP Chojnice – 0, KPP Tuchola – 6		
7.	Inne przyczyny (awantura domowa)	82
KRP Warszawa IV – 82, KPP Maków Maz. – 0, KMP Sopot – 0, KPP Chojnice – 0, KPP Tuchola – 0		
8.	Inne przyczyny (awantura inna)	210
KRP Warszawa IV – 187, KPP Maków – 6, KMP Sopot – 14, KPP Chojnice – 2, KPP Tuchola – 1		
Razem		1455

Źródło: Opracowanie własne

REFERENCES

- Baran K. (1986). Zatrzymanie osoby, *Problemy Praworządności*, nr 3, Warszawa: Wyd. Prokuratury Generalnej.
- Blok S. (2004). Glosa do postanowienia SN z 26.02.2004 r. I KZP 44/03, *Przegląd Sądowy*, nr 10, Warszawa: Wyd. Prawnicze.
- Bulenda T. Hołda Z. Rzepliński A. (1992). Prawa człowieka a zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie w polskim prawie i praktyce jego stosowania, *Archiwum Kryminologii*, nr 18, Warszawa: INP PAN.
- Cora Ł. (2008). Z problematyki karno-administracyjnego zatrzymania osoby do wytrzeźwienia. *Samorząd Terytorialny*, nr 7/8, Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Cora S. (2008). Zatrzymanie administracyjne na podstawie art. 40 ust. 1 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, *Prokuratura i Prawo*, nr 5, Warszawa: DPMS.
- Gronowska B. (1995). Polskie rozwiązania dotyczące zatrzymania i aresztu tymczasowego w świetle uniwersalnych standardów ochrony i bezpieczeństwa osobistego, [w:] *Standardy praw człowieka a polskie prawo karne*, J. Skupiński (red.), Warszawa: „Scholar”.
- Gronowska B. (2000). Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 4 kwietnia 2000 r., sygn. 26629/95, w sprawie Witolda Litwy przeciwko Polsce – problem legalności zatrzymania w izbie wytrzeźwień, *Prokuratura i Prawo*, nr 7–8; Warszawa: DPMS.
- Gronowska B. (2005). Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 8 czerwca 2004 r. w sprawie Hildy Hafsteinsdóttir przeciwko Islandii. (dot. oceny legalności zatrzymania osoby nietrzeźwej), *Prokuratura i Prawo*, nr 1, Warszawa: DPMS.
- Kobus I. Dziugiel I. (2006). Zatrzymanie, ujęcie, doprowadzenie, prowadzenie osoby, *Szczytno: „Dorix”*.
- Mirska A. (2009). Policja jako podstawowy podmiot w systemie bezpieczeństwa i porządku publicznego, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, S. Sulkowski, M. Brzeziński (red.), Warszawa: „Elipsa”.
- Paprzycki L. (1995). Zatrzymanie zatrzymaniu nierówne, *Rzeczpospolita* nr 179, Warszawa: Wyd. Presspublica.
- Radecki W. (1985). Aspekty prawne zatrzymania w izbie wytrzeźwień, *Problemy Alkoholizmu*, nr 3, Warszawa: RSW.
- Skwarczyński H. (2004). Glosa do postanowienia SN z 26.02.2004 r. I KZP 44/03, *Paragraf na Drodze*, nr 11, Bielsko-Biała: wyd. „Rondo”.
- Swół J. (1996). Doba to stanowczo za mało, *Rzeczpospolita*, nr 218, Warszawa: Wyd. Presspublica.
- Urbaniak M. (1988), Zatrzymanie z gwarancjami, *Rzeczpospolita*, nr 237, Warszawa: Wyd. Presspublica.
- Wybór orzecznictwa organów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w sprawach polskich, „Biuletyn” (2001). nr 4–5, Warszawa: OIRECE UW.
- Zagórski J. (1999). Pod nadzorem niezawisłego sądu. Policyjne areszty. Zatrzymanie, czyli pozbawienie wolności. Cz. 1–2, *Rzeczpospolita*, nr 182 i 184, Warszawa: Wyd. Presspublica.
- Ziółkowska S. (1976). Zatrzymanie dla celów porządkowych w systemie prawa polskiego, *Nowe Prawo*, nr 5, Warszawa: Wyd. MSiPG.